

Bojczuk, Hanna

Materiały dotyczące szpitala wilanowskiego w Archiwum Głównym Akt Dawnych

Medycyna Nowożytna 10/1 - 2, 231-234

2003

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Hanna Bojczuk

Materiały dotyczące szpitala wilanowskiego w Archiwum Głównym Akt Dawnych

W Archiwum Głównym Akt Dawnych (AGAD) w Warszawie, przy ul. Długiej 7, znajdują się zbiory Archiwum Głównego Potockich. W tzw. Archiwum Gospodarczym Wilanowa (AG Wil.), w zespole Administracji dóbr Wilanowa, jest pakiet kart pt.: Akta szpitala św. Aleksandra w Wilanowie 1847–1864 i szpitala wojskowego w Wilanowie 1905, 1914–1915. Grupa ta zawiera 16 kart ułożonych chronologicznie. Są tam karty informujące o znajdujących się w zasobach tego Archiwum: wykazie rachunków Szpitala Wilanowskiego z lat 1847–1864; księdze wydatków i przychodów szpitala za lata 1352–1862; dzienniku ruchu chorych w okresie 1855–1859, inwentarzu efektów w Szpitalu za lata 1856–1864; księdze zatytułowanej Ambulans chorych, po poradę przychodzących na rok 1857–1858; plik kart chorych z opisami leczenia, wiązki recept wypisywane dla chorych leczonych kosztem dworu w latach 1863–1864; księga rachunkowa Szpitala za okres od 1862 do 1864 roku; plik dowodów kasowych z 1864 roku; inwentarz efektów w Szpitalu za r. 1865; projekt lecznicy dla żołnierzy-Polaków z wojny rosyjsko-japońskiej 1905 roku; akta Szpitala Wojskowego w Wilanowie z lat 1914–1915;

księga Szpitala Wojskowego w Wilanowie z 1914 r. dotycząca służby zdrowia dla wojska rosyjskiego; [Niezbyt.] kniżka *Gospitalia* gr. ks. Branickiego w Wilanowie 1914–1915; rachunki za wyżywienie w latach 1858–1859 itp. W zespole archiwalnym oznaczonym sygnaturą AG Wil 1, znajdują się rachunki (plik rachunków) z lat 1847–1864. Sygnaturą AG Wil. 2 oznaczona jest księga wydatków i przychodu Szpitala Wilanowskiego w latach 1852–1862. Księga ta dobrze zachowana, jest oprawiona w półskórek. Sygnaturą AG Wil. 3 oznaczono *Dziennik ruchu chorych za lata 1855–1859*. Jest to księga formatu A4, specjalnie drukowana na potrzeby tego Szpitala, również dobrze zachowana, oprawiona w półpłótno. Zawiera rubryki pod nagłówkami jak: *Data; Pozostało chorych z dnia poprzedniego*; (z podziałem na liczbę mężczyzn, kobiet i dzieci) oraz *Razem*. Dalej rubryki: *Przybyło mężczyzn; kobiet; dzieci*, oraz rubryka *Razem. Umarło mężczyzn; kobiet; dzieci; Razem. Znajduje się w Szpitalu mężczyzn; kobiet; dzieci; Razem i Uwagi*. Na dole karty znajduje się podpis, inicjał podpisu lekarza. Na odwrocie pierwszej strony tego dziennika jest odrębna notatka informująca, że w 1854 roku w Szpitalu Wilanowskim wyleczono 1364 chorych.

W zespole oznaczonym sygnaturą AG Wil. 4 znajduje się, oprawiona w półskórek Księga inwentarzowa efektów w Szpitalu Wilanowskim za lata 1856–1864. Druga taka księga, zawierająca informacje za rok 1865, jest oznaczona sygnaturą AG Wil. 9. Pod sygnaturą AG Wil. 5 przechowywana jest podłużna księga, oprawiona w półpłótno, zatytułowana: *Ambulans chorych po poradę przychodzących na rok 1857/58*. Księga ta zawiera wykaz statystyczny chorób leczonych w Szpitalu św. Aleksandra w Wilanowie, jako też chorych stale w szpitalu przebywających. Każda karta w tej księdze zawiera następujące rubryki: data przyjęcia chorego, rodzaj choroby, liczbę chorych ogółem i osobno: mężczyzn, kobiet i dzieci. Dalej informacje o środkach zalecanych wewnątrznie, zewnątrznie, operacjach oraz uwagi uzupełniające. Na końcu tej księgi umieszczono odrębnie spisany raport miesięczny o ruchu chorych. Zespół oznaczony sygnaturą AG Wil. 6 zawiera teczkę z kilkoma kartami chorób. Karty te mają własny nadruk: *Sala Mężczyzn, Sala Kobiet*. Są to karty z opisem historii choroby Np. karta *Sala Mężczyzn: Nr chorego 439, służący, lat 20, przybył do Szpitala 31.04.1858 r. Wyszedł zdrów 3.VI. 1858 r. Kolejna karta: Nr ewidencyjny chorego 558. Mikulski Bonifacy, lat 48, wyrobnik. Przybył do Szpitala 8.10.1856 r. z rozpoznaniem Erysipella. Zdrów, wypisany 28 lipca 1857 r. Inna karta: Nr ewidencyjny chorego 398. Przączka Józef, wy-*

robnik lat 40, przybył do szpitala 25.VII wyszedł 3.12.1857 r. Rozpoznanie: *ulcera cruris, gangrena*. Na trzeciej karcie tego chorego notatka: *Kolano nogi cierpiącej bledsze. Skóra mniej naprężona. Wrzód czysty*. Inna karta. Sala Kobiet. Nr księgi 653. *Marya Maryanna Grabowska. Wyrobница 80 lat przeszło. Przybyła 12. XII 1856 r. z silnym osłabieniem. Siły powoli opadały. Otrzymawała 1/4 diety. Wypisana 2.04.1858 r. (zmarła). Sekcja wykazała marasmus senilis*. W tym czasie lekarzem Szpitala Wilanowskiego był dr Władysław Ściborowski. W tym samym zespole dokumentów znajduje się plik recept. M.in. recepty dla W. Borkienhagen za okres od 1.07 do 12.07.1864 r. wypisane dla Gabrysi Borkienhagen i innych. W zespole oznaczonym sygnaturą AG Wil. 9 znajduje się księga zatytułowana: *Inwentarz efektów w Szpitalu św. Aleksandra w Wilanowie 1865 r*. Inwentarz ten zawiera spis przedmiotów znalezionych podczas likwidacji szpitala. Np. *Aparata kościelne m.in. ornat w dobrym stanie. (w różnych kolorach) sztuk 4, albów w dobrym stanie 5 sztuk, korporałów 4 sztuki, ręczników dla księdza do rąk 5 sztuk. Z miejscowej Zakrystii: lichtarzy ocynkowanych 6 sztuk, fotel lakierowany do konfesjonatu 1 sztuka.*

Pościel i bielizna szpitalna. Poduszek i poszewek 90 sztuk, kołder letnich 111 sztuk, koszul nocnych 102 sztuki, fartuch lekarski 1 sztuka.

Różne sprzęty kuchenne, naczynia apteczne i laboratoryjne miedziane, mosiężne, blaszane, drewniane, parawan ochronny, skrzynki na mąkę i kaszę.

Pralnia szpitalna

Stół duży, ławki, balie itp.

Łazienka

Kocioł, pompa miechowa, rezerwuar miedziany, trepki.

Mieszkanie felczera Szafka za szkłem żółto malowana, stolik sosnowy, kanapka, wieszak.

Kancelaria doktora i przedsiónek

Ławki, szlaban, szafa, ubrania i bielizna ochronna, bluzki, majtki, czepki.

Refektarz

Obrączki, krucyfiks, dzierża do chleba, garnki.

W zespole oznaczonym sygnaturą AG Wil. 3 (dodatek) znajduje się mały zeszycik z odręcznymi notatkami zatytułowany: *Rodowody zmarłych w Szpitalu dworskim im. św. Aleksandra w Wilanowie, w okresie od 1.03.1857 do 1.01.1862*. Na każdej stronie znajduje się opis jednego przypadku. Np. *Jarząbek Mateusz lat 25, służący. Zmarł*

na suchoty 10.03.1857 r. Inna kartka. Walaszewska Marianna, lat 30, wyrobnica dworu, wdowa, zmarła na suchoty 27.02.1857 r.

Ponieważ do lipca 1857 roku lekarzem tego Szpitala był dr Henryk Łuczkiwicz, wydaje się że zeszytik ten został przez niego założony i kontynuowany przez następnego lekarza dra Władysława Ściborowskiego. Znaczyło by to, że w tym zeszycie zachowały się dwa przykłady odręcznego pisma tych lekarzy. W zespole oznaczonym sygnaturą AG Wil. 10, zawierającym plik recept, znajduje się poza tym oryginalny druk Urzędu Lekarskiego Guberni Warszawskiej z dnia 7/15 grudnia 1863 roku. Nr 3186. Jest to pismo urzędowe skierowane do lekarza Szpitala św. Aleksandra w Wilanowie z prośbą o to, aby w pierwszych dniach stycznia roku przyszłego (1864) raczył nadesłać raport dotyczący chorych i nie ograniczał się w nim do cyfr, ale poparł je swymi uwagami. Pismo to podpisał inspektor lekarski. Radca Kolegjalny J.....aczkowski (?).